

ΕΚΘΕΣΗ ΑΥΤΟΨΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΤΟ Κ.Φ.Α. ΑΜΥΓΔΑΛΕΖΑΣ

Με αφορμή τις με ΑΠ *****/42030/2014 και *****/16516/2014 αναφορές πραγματοποιήθηκε στις 21 Αυγούστου 2014 επίσκεψη κλιμακίου του Συνηγόρου του Πολίτη, αποτελούμενο από τον Βοηθό Συνήγορο Γ. Μόσχο και τις ειδικές επιστήμονες κ.κ. Σ. Πούλου και Χ. Χατζή στο ΚΦΑ Αμυγδαλέζας προκειμένου ο Συνήγορος του Πολίτη να διαμορφώσει ίδια άποψη για την κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων σε χώρους κράτησης ενηλίκων.

Σύμφωνα με τις αναφορές αυτές ασυνόδευτοι ανήλικοι, Αφγανικής καταγωγής και εμφανώς ανήλικοι, αν και είχαν δηλώσει κατά τη σύλληψη τους από τις αστυνομικές αρχές στη Λέσβο την αληθή ημερομηνία γέννησής τους, κατεγράφησαν ως ενήλικες.

Περί την 10^η πρωινή, οι προαναφερθέντες μετέβησαν αρχικά στον τομέα Β του ΚΦΑ Αμυγδαλέζας, όπου μετά από αρκετή αναμονή κατά την οποία ο αξιωματικός υπηρεσίας επιβεβαίωσε την αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη να επισκέπτεται χώρους κράτησης, πραγματοποιήθηκαν ατομικές συναντήσεις με τρεις κρατούμενους, τους *****, (***) **, **, ***, *****, (***) 15 έως 16 ετών κατά δήλωσή τους ενώ σημειώνεται ότι οι δύο πρώτοι ήταν εμφανώς ανήλικοι και κατά τη δική μας εκτίμηση. Χρέη διερμηνέα εκτελούσε καθ' όλη τη διάρκεια ενήλικος κρατούμενος Αφγανικής καταγωγής, ο οποίος αναγνώριζε και μιλούσε τη μητρική γλώσσα των κρατουμένων. Κατά την επικοινωνία μαζί τους μας πληροφόρησαν ότι έφθασαν στη Λέσβο από την Τουρκία ένα μήνα περίπου πριν την ημερομηνία της συνάντησής μας, στερούνται νομιμοποιητικών εγγράφων και είναι Αφγανικής καταγωγής. Κατά την άφιξή τους στη Λέσβο συνελήφθησαν από την ελληνική αστυνομία και κρατήθηκαν επί πενθήμερο περίπου. Κατά την καταγραφή τους από τις ελληνικές αρχές, αν και δήλωσαν ανήλικοι, κατεγράφησαν ως ενήλικες ενώ ισχυρίζονται ότι δεν υπήρχε διερμηνέας καθ' όλη τη διαδικασία. Δεν μπόρεσε να διευκρινιστεί αν υπεβλήθησαν στη διαδικασία της πρώτης υποδοχής καθώς οι ίδιοι αδυνατούσαν να μας δώσουν ακριβείς πληροφορίες ενώ μας δήλωσαν ότι δεν υπεβλήθησαν σε καμία ιατρική εξέταση.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε συνάντηση με το Διοικητή του ΚΦΑ Αμυγδαλέζας κ. Αθ. Ζαρκαδούλα, ο οποίος παρείχε ενημέρωση για τις συνθήκες κράτησης, τον συνολικό πληθυσμό, τα προβλήματα και τις ελλείψεις του Κέντρου. Πληροφόρησε δε τους εκπροσώπους της Αρχής ότι για τη διαπίστωση της ανηλικότητας παραπέμπονται οι κρατούμενοι στην Ιατροδικαστική Υπηρεσία Αθήνας, η οποία όμως αδυνατεί να εξυπηρετήσει το σύνολο των αιτημάτων, λόγω του μεγάλου κόστους της εξέτασης. Στο ΚΦΑ Αμυγδαλέζας στον Β τομέα κρατούνται 650 κρατούμενοι και συνολικά και στους τρεις τομείς 1700-1800 κρατούμενοι, όπως μας ενημέρωσε ο διευθυντής. Αμέσως μετά επισκεφθήκαμε την 8^η πτέρυγα του Κέντρου στο οποίο κρατούνται ανήλικοι αλλοδαποί, που είτε έχουν καταγραφεί ως ενήλικες αλλά είναι εμφανώς ανήλικοι είτε έχουν καταγραφεί ως ανήλικοι αλλά συνεχίζουν να κρατούνται διότι δεν εξευρέθηκε χώρος στο αντίστοιχο κέντρο για ανηλικούς. Κάποιοι από τους ανηλικούς ήταν εφοδιασμένοι με αποφάσεις επιστροφής ενώ άλλοι με έγγραφα που αποδείκνυαν ότι είχαν περάσει από τη διαδικασία πρώτης υποδοχής. Οι ίδιοι πάντως, ως επί το πλείστον, φαίνονταν να αγνοούν τι σήμαινε το περιεχόμενο των εγγράφων και κανείς δεν τους είχε ενημερώσει σχετικά.

Το κλιμάκιο της Αρχής συνοδευόμενο από το Διοικητή περιήλθε στους χώρους κράτησης και προαυλισμού και διαπίστωσε τα εξής:

1. Διαπιστώσεις της αυτοψίας

Στο χώρο κράτησης της 8^{ης} πτέρυγας οι αλλοδαποί κρατούνται σε οικίσκους (containers) διαχωρισμένους σε δύο δωμάτια των τεσσάρων κλινών έκαστο που συνδέονται με κοινόχρηστο διάδρομο και δύο τουαλέτες με ντους. Οι οικίσκοι έχουν εξωτερικό φωτισμό, ζεστό νερό και κλιματισμό, που σε κάποιους από αυτούς δεν λειτουργούσε. Υπάρχουν ψύκτες νερού στους εξωτερικούς χώρους ενώ ένας οικίσκος έχει διατεθεί για την

καθημερινή τους προσευχή. Οι κρατούμενοι είναι ελεύθεροι να κυκλοφορούν στον προαύλιο χώρο καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, ωστόσο κατά τις μεσημεριανές ώρες – κατά τις οποίες διενεργήθηκε και η αυτοψία- εξαιτίας της απουσίας στεγάστρου είναι αδύνατη η παραμονή σε αυτό. Οι κρατούμενοι ισχυρίζονται ότι έχουν ελλιπή ιατρική φροντίδα, ότι ζητούν να παραπεμφθούν στους ιατρούς του Κέντρου αλλά οι αστυνομικοί δεν τους μεταφέρουν ενώ δεν τους χορηγείται η φαρμακευτική αγωγή όταν τη χρειάζονται. Αξίζει να σημειωθεί ότι ανάμεσα στους κρατούμενους εντοπίστηκαν ένας ανήλικος ακρωτηριασμένος ενώ κάποιος άλλος με χρόνια πρόβλημα υγείας, ο οποίος στερείται της απαραίτητης φαρμακευτικής αγωγής καθώς δεν υπάρχουν επαρκή φάρμακα στο ιατρείο του κέντρου. Παραπονούνται επίσης ότι στερούνται των απαραίτητων ειδών υγιεινής αν και υπάρχουν πλυντήρια για ατομική χρήση ενώ σε σχετική ερώτησή μας, πληροφορηθήκαμε ότι συνεργείο καθαρισμού έχει αναλάβει την καθημερινή καθαριότητα των χώρων. Επίσης παραπονούνται ότι η σίτιση τους δεν είναι ικανοποιητική από την άποψη της ποιότητας, η δε επικοινωνία διασφαλίζεται μέσω καρτοτηλεφώνου που είναι τοποθετημένο σε κάθε πτέρυγα. Δυστυχώς αυτή τη στιγμή στην 8^η πτέρυγα δεν υπάρχει καμία ψυχαγωγική δραστηριότητα, ούτε εκπαιδευτικά προγράμματα και το ΚΦΑ συνολικά στερείται ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και μεταφραστών-διερμηνέων λόγω λήξης των σχετικών συμβάσεων την 30-6-2014, ενώ είναι σε εξέλιξη ο διαγωνισμός για τη σύμβαση νέων μισθώσεων έργου από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη για όλα τα προαναχωρησιακά κέντρα.

Ο Διευθυντής μας ενημέρωσε ότι δαπάνες για σαπούνια και άλλα είδη υγιεινής, υδραυλικές εργασίες, διαμορφώσεις χώρου ψυχαγωγικής δραστηριότητας ή άλλες εργασίες αναμένεται να καλυφθούν από το Υπουργείο μέσω χρηματοδότησης από το αρμόδιο Ευρωπαϊκό Ταμείο για θέματα μετανάστευσης.

Κατά την προσωπική μας επαφή με τους αλλοδαπούς αν και οι περισσότεροι είχαν συλληφθεί στη Λέσβο ή στη Σάμο, δεν είχαν υποβληθεί όλοι στις διαδικασίες πρώτης υποδοχής, και όπως αναφέρουμε ανωτέρω κάποιοι διέθεταν τα σχετικά έγγραφα ενώ άλλοι υπηρεσιακά σημειώματα επιστροφής από τη χώρα.

Ισχυρίζονταν ότι κανείς δεν τους είχε ενημερώσει για τις διαδικασίες ασύλου αλλά και για τη συνολική διαδικασία κράτησης ενώ τους προκαλούσε δικαιολογημένο άγχος η επί μακρόν παραμονή τους και η απουσία οποιασδήποτε πληροφόρησης για τα δικαιώματά τους.

Κατά τη διέλευσή μας από τους χώρους κράτησης, κάποιοι ενήλικοι αλλοδαποί μας ενημέρωσαν ότι είχαν υπερβεί τους 18 μήνες κράτησης, γεγονός το οποίο μας επιβεβαίωσε ο Διευθυντής του Κέντρου. Επίσης στον Συνήγορο υπεβλήθη αναφορά από Αφγανό κρατούμενο, που είχε εκτίσει ποινή φυλάκισης στον Κορυδαλλό και στη συνέχεια κρατείται στην Αμυδαλέζα.

Στη συνέχεια επισκεφτήκαμε τον κατάλληλα διαμορφωμένο σε ιατρείο χώρο και συνομιλήσαμε με τον επικεφαλής του ιατρικού προσωπικού, ο οποίος μας ενημέρωσε ότι το ιατρικό/νοσηλευτικό προσωπικό (6 συνολικά ιατροί, διαφορετικών ειδικοτήτων) δεν επαρκεί για τις ανάγκες του συνολικού πληθυσμού των κρατούμενων ενώ τα επείγοντα περιστατικά παραπέμπονται στα πλησιέστερα νοσοκομεία. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τα κέντρα κράτησης δεν έχει προβλεφθεί σύμβαση οδοντιάτρου. Το παράδειγμα κρατούμενου (με αρ. ****) που διαγνώσθηκε με βουβωνοκήλη από το νοσοκομείο και αν και του συνεστήθη (στις 2/8/2014) χειρουργική επέμβαση, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί καθώς δεν θεωρείται επείγον περιστατικό για να καλυφθεί η σχετική δαπάνη, είναι χαρακτηριστικό του εύρους της παρεχόμενης ιατρικής περίθαλψης στους κρατούμενους. Αξίζει δε να επισημανθεί ότι ούτε η φαρμακευτική αγωγή, που χρειάζεται για την αντιμετώπιση του χρόνιου πόνου του περιστατικού δίνεται καθώς το ιατρείο του κέντρου στερείται των απαραίτητων αναλγητικών φαρμάκων. Επισημαίνεται ότι οι ιατροί και το νοσηλευτικό προσωπικό είναι συμβασιούχοι του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ), βάσει σύμβασης συνεργασίας μεταξύ του ΚΕΕΛΠΝΟ και του Εθνικού Κέντρου Επιχειρήσεων Υγείας (ΕΚΕΠΥ) ενώ φαίνεται ότι η αναγκαία δαπάνη για φάρμακα δεν έχει εξασφαλισθεί από το ΕΚΕΠΥ. Ο ιατρός μας περιέγραψε τις

μεγάλες ελλείψεις σε φαρμακευτικό υλικό σε σημείο, που καθιστά αδύνατη τη θεραπεία για κάποιους ασθενείς κρατούμενους. (αναφέρθηκε περιστατικό διαβητικού στον οποίο δεν χορηγείται πλέον ινσουλίνη καθώς έχουν τελειώσει τα αποθέματα του φαρμάκου)

Τέλος, από την προϊσταμένη του Κλιμακίου του Γραφείου Ασύλου Αττικής που βρίσκεται μέσα στο ΚΦΑ Αμυγδαλέζας ενημερωθήκαμε για τον υπερδιπλάσιο αριθμό αιτημάτων κρατουμένων προς καταγραφή σε συνδυασμό με τις επιτευχθείσες καταγραφές (325 καταγραφέντα αιτήματα στο διάστημα 09/2013 – 05/2014 σύμφωνα με τα δημοσιευθέντα στατιστικά στοιχεία της νέας Υπηρεσίας Ασύλου¹) και το υπηρετούν προσωπικό της νέας υπηρεσίας που θα έπρεπε να ενισχυθεί.

II. Συμπεράσματα

Αν και κατά την επιτόπια έρευνα δεν κατέστη δυνατό να διευκρινιστεί με ακρίβεια αν οι καταγεγραμμένοι ως ενήλικες κρατούμενοι της 8^{ης} πτέρυγας ήταν ανήλικοι καθώς στερούνταν εγγράφων από τη χώρα καταγωγής, που να αποδεικνύει την ηλικία τους, στη μεγάλη πλειοψηφία τους ήταν εμφανώς ανήλικοι. Τα ζητήματα τα οποία ανέκυψαν και τίθενται προς διερεύνηση είναι κυρίως:

1) Η κράτηση καταγεγραμμένων ανηλίκων μαζί με ενήλικους λόγω έλλειψης του αντίστοιχου χώρου στο ΚΦΑ Ανηλίκων Αμυγδαλέζας, η οποία αν και απορρέει από τη συγκεκριμένη χωροταξική πραγματικότητα έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με το άρθρο 37 περ. γ της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ), διάταξη υπερνομοθετικής ισχύος (ν. 2101/1992). Εξάλλου η απαίτηση οι ανήλικοι να κρατούνται χωριστά στηρίζεται και στις αρχές του σεβασμού της προσωπικότητας και της μεταχείρισης των ανηλίκων με ανθρωπισμό και αξιοπρέπεια, που υπαγορεύεται από το δικαιοκτικό πρότυπο σύμφωνα με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ν. 2462/1997), την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ν. 2400/1996) και την Ευρωπαϊκή σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων (ν. 1949/1991).

2) Η απουσία οποιασδήποτε συστηματικής διαδικασίας για τη διαπίστωση της ανηλικότητας. Μέχρι την ημέρα της αυτοψίας δεν διακριβώθηκε αν από τους καταγεγραμμένους ενήλικες της 8^{ης} πτέρυγας είχε υποβληθεί επαρκής αριθμός στις ανάλογες ιατρικές εξετάσεις, με αποτέλεσμα την επί μακρόν κράτηση των ανηλίκων μέχρι να διαπιστωθεί η ανηλικότητά τους. Ωστόσο η κράτηση των ανηλίκων δεν μπορεί παρά να αποτελεί το έσχατο μέσο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας (άρθρο 37 περ. β ΔΣΔΠ). Επιπροσθέτως οι συνθήκες κράτησης είναι παντελώς ακατάλληλες για ανήλικους αφού δεν διαφοροποιούνται από τις αντίστοιχες των ενήλικων. Οι ανήλικοι στερούνται ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους και για το χρονικό διάστημα της κράτησής τους ενώ δεν τους παρέχεται καμία εξατομικευμένη φροντίδα που προσιδιάζει σε ανήλικους κρατούμενους.

3) Το γεγονός ότι προκύπτουν αμφιβολίες εάν υποβάλλονται στις διαδικασίες πρώτης υποδοχής όλοι όσοι συλλαμβάνονται να εισέρχονται στη χώρα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 7 ν. 3907/2011, καθώς όπως διαπιστώθηκε από το σύνολο των κρατουμένων, που συνελήφθησαν την ίδια χρονική περίοδο στη Λέσβο άλλοι κρατούμενοι ήταν εφοδιασμένοι με τα σχετικά έγγραφα ενώ άλλοι όχι.

4) Οι γενικότερες συνθήκες κράτησης στο Κέντρο δεν αντιστοιχούν από πλευράς υποδομών στην ολοκληρωμένη φροντίδα που το πολύμηνο διάστημα κράτησης σε συνδυασμό με τη μαζικότητα του χώρου θα απαιτούσε. Σημειώνεται στην παρούσα

¹ http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=5114&Itemid=597&lang

αυτοψία ότι από το 2013 μέχρι σήμερα ο Συνήγορος έχει διαπιστώσει ότι η Αμυγδαλέζα φιλοξενεί σταθερά πληθυσμό άνω των 1.500 κρατουμένων. Ο Συνήγορος έχει διατυπώσει αναλυτικά τις απόψεις του το 2013 για το αδιέξοδο του μακρού χρόνου διοικητικής κράτησης αλλοδαπών και τον προβληματικό χαρακτήρα συνθηκών σε διάφορα Κέντρα Κράτησης από πλευράς ανθρωπίνης και αξιοπρεπούς μεταχείρισης σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ (<http://www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.maziki-kratysi-allodapon.118221>). Επίσης, για την έλλειψη νομίμου βάσεως της υπέρβασης του 18μήνου ορίου της κράτησης, που διαπιστώθηκε με την παρούσα αυτοψία και στην Αμυγδαλέζα, ο Συνήγορος έχει αποστείλει προσφάτως σχετικό έγγραφο στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη (α.π. *****/38306/2014). Επισημαίνονται στην παρούσα αυτοψία ως σημαντικά προβλήματα οι ελλείψεις σε είδη υγιεινής, η μη εισέτι διαμόρφωση χώρου ψυχαγωγίας, η μη συστηματική κάλυψη δαπανών υδραυλικών εργασιών και εργασιών κλιματισμού, η επί τριμήνου έλλειψη ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και μεταφραστών-διερμηνέων και η ελλιπέστατη φαρμακευτική κάλυψη των κρατουμένων. Ειδικά για την έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης των ιατρικών επεμβάσεων των κρατουμένων, όπως μας ενημέρωσε ο αρμόδιος ιατρός του Κέντρου, η Αρχή μας έχει και παλαιότερα υποστηρίζει (βλ. το παραπάνω έγγραφο) ότι και ο διοικητικά κρατούμενος, Έλληνας ή αλλοδαπός δικαιούται να έχει πρόσβαση σε ολοκληρωμένη ιατρική φροντίδα κατ' ανάλογη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων για τους ποινικούς κρατούμενους σύμφωνα με το άρθρ. 27 του Σωφρονιστικού Κώδικα.

Με τιμή

Οι διενεργήσαντες την αυτοψία

Γιώργος Μόσχος
Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Σταματίνα Πούλου, Χρύσα Χατζή
Ειδικές Επιστήμονες